

رفع اتهام از یک سنی

آیا ابن ابی‌الحدید شارح نهج البلاغه، گرایش‌های شیعی داشته است؟

شیعیان کرد در مسیر حقیقت

سلمان حدادی

آیا ابن ابی‌الحدید شارح نهج البلاغه، گرایش‌های شیعی داشته است؟

پاسخ:

در تحلیل اندیشه‌های مذهبی «ابن ابی‌الحدید» توجّه به نکات ذیل بسیار راهگشا می‌باشد:

نکته یکم

در اثبات تعصّب مذهبی او همین بس که وی جلد دوازدهم از شرحش بر کتاب نهج البلاغه را به دفاع از خلیفه دوم و ذکر فضائل ساختگی او اختصاص داده است.

نکته دوم

وی به پاک‌سازی چهره ابوبکر و عمر پرداخته و در مقام دفاع از نحوه برخورد نظام خلافت با حضرت زهرا علیها السلام چنین می‌نویسد:

وَالصَّحِيحُ عِنْدِي أَنَّهَا مَاتَتْ وَهِيَ وَاحِدَةٌ عَلَى أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ، وَأَنَّهَا أَوْصَتْ أَلَا يُصَلِّيَا عَلَيْهَا.

وَذَلِكَ عِنْدَ أَصْحَابِنَا مِنَ الْأُمُورِ الْمَغْفُورَةِ لَهُمَا.

وَكَانَ الْأَوَّلَىٰ بِهِمَا إِكْرَامُهَا وَاحْتِرَامُ مَنْزِلِهَا، لَكِنَّهُمَا خَافَا الْفُرْقَةَ وَاشْفَقَا مِنَ الْفِتْنَةِ، فَقَعَلَا مَا هُوَ الْأَصْلَحُ بِحَسَبِ ظَنِّهِمَا...

فَلَا يَجُوزُ الْعُدُولُ عَنْ حُسْنِ الْإِعْتِقَادِ فِيهِمَا يَمَا جَرَىٰ وَ[] وَلِيَ الْمَغْفِرَةِ وَالْعَفْوِ؛ فَإِنَّ هَذَا لَوْ تَبَّتْ أَنَّهُ خَطَأٌ، لَمْ يَكُنْ كَبِيرَةً، بَلْ كَانَ مِنْ بَابِ الصَّغَائِرِ. (1)

آنچه نزد من درست می‌باشد، این است که:

او (= حضرت زهرا علیها السلام) وفات یافت در حالی که از ابوبکر و عمر ناراحت و غضبناک بود و وصیت کرد که آن دو بر جنازه او نماز نخوانند.

و [البته] این از اموری است که نزد اطرافیان ما [و هم‌کیشان و هم‌اعتقادان ما] برای آن دو بخشیده شده می‌باشد.

و بهتر بود که آن دو، او (= حضرت زهرا علیها السلام) را تکریم می‌کردند و احترام خانه وی را نگه می‌داشتند؛ اما نگران تفرقه بودند و از فتنه می‌ترسیدند. در نتیجه، آنچه را که گمان می‌کردند بهتر است، انجام دادند...

پس جایز نیست که در این ماجرا، به آن دو نگاه بدبینانه داشته باشیم؛ و خداوند بخشنده و عفوکننده است و بر فرض، اگر ثابت شود که خطا و اشتباهی بوده است؛ گناه کبیره نبوده و [فقط] از جمله گناهان صغیره محسوب می‌شود.

نکته سوم

بزرگان اهل سنت در کتاب‌های خود، به «معتزلی» بودن او تصریح نموده‌اند:

- الاعلام (تألیف: زرغلی)، ج 3، ص 289.

- وقایات الاعیان (تألیف: ابن خَلَّکان)، ج 5، ص 391 - 392.

- البدایه و النهایه (تألیف: ابن کثیر)، ج 13، ص 199.

- سیر اعلام النبلاء (تألیف: دَهَبی)، ج 23، ص 274.

نکته چهارم

خاطر نشان می‌گردد که: دَهَبی (متوفای 748) و ابن کثیر دمشقی (متوفای 774) در کتاب‌های خود، به «وثاقِ» ابن ابی‌الحدید تصریح نموده‌اند:

- سیر اعلام النبلاء (تألیف: دَهَبی)، ج 23، ص 275.

- البدایه و النهایه (تألیف: ابن کثیر)، ج 13، ص 233.

نکته پنجم

افکار و اندیشه‌های ابن ابی‌الحدید در مباحثی چون: تقدّم مفضول بر فاضل، ایمان جناب ابوطالب علیه السلام و اسلام پدران انبیاء علیهم السلام، همگی حاکی از تعصبات تند

تسنن گرایانه و دوری از باورهای شیعی می باشد. (2)

1- شرح نهج البلاغه، ج 6، ص 50، چاپ: بیروت [دار الجیل]، 1407 هـ.

2- ر.ک: ظلامه الزهراء علیها السلام فی روایات أهل السنّه (یحیی عبدالحسین الدوخی)، ص 96 - 100، چاپ: مؤسسه الکوثر، قم.

منبع: کتابخانه مجازی فاطمیه (س)